

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium t.
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Pax.

Magyarország nagynevű volt primásának a jelszavát írtuk fel címűül e cikkekcskének, mely a debreczeni római katolikus plebánia új lelkiatyjának hivatalba lépése alkalmából íródik.

Nincs szerencsénk az új debreczeni kis-prépostot ismerhetni és semmi személyi okunk sincs a változásnak örülni. Arra sem érezzük magunkat felhatalmazva, hogy a debreczeni protestánsok, vagy csak a debreczeni reformátusok, vagy épen hogy valamely hivatalos egyházi tényező nevében mondjunk udvariaság-kötelezte istenhozottat. Csak a keresztyén atyafiúi szeretettől indítatva kívánunk Krisztus szolgájához testvéri üdvözlettel szólni.

A debreczeni római katolikus plébánosnak egészen különleges a helyzete. Magyarországon szokatlan, hogy előkelő dignitásban levő római katolikus pap ne első papja legyen a maga székhelyének. Debreczenben nemcsak azért nem foglalhat el a római katolikus prépost első helyet a lelkipásztorok közt, mert a reformátusok egyházkerületének püspöke rendszerint itt lakik, — hanem egyáltalán a református egyház itteni különleges helyzeténél fogva Debreczenben még ma is kiemelkedően legnépesebb egyház a reformátusoké, ám ha valamikor (— ami nem lehetetlen, hiszen a római katolikusok arányszáma folyton növekedőben van —) más egyház lenne is a legnépesebb, az első hosszú időn át akkor is a református maradna, annál a nagy történelmi és kulturális jelentőségénél fogva, mellyel Debreczen város életébe évszázadokon át beékelődött. Debreczen református jellegű város és ezt a református karaktert meg fogja tartani mindaddig, míg egyáltalán lesz karaktere. Már pedig a római katolicizmus, mely a tradíciókat kegyeletesen tiszteletben tartja, nem tűzheti célul maga elé azt, hogy akármely intézményt — kivált egy nagy és folyton fejlődő várost —

megfosszon a maga ősi kulturális jellegétől és színtelenné, ennek folytán a nemzeti művelődés szempontjából értéktelenné formáljon.

Ám ha a debreczeni református egyház valamikor nem lenne is első egyháza Debreczennek, még mindig első egyháza lenne a magyar reformátusságnak, mely országszerte mély rokonszenvvel és kegyelettel gondol a „kálvinista Rómára.“ Akárhogy felviruljon a debreczeni római katolikus plébánia, sohasem lesz ez az a római katolikusoknak, ami a református egyház a reformátusoknak. Akármilyen hatalmas bazilika váltsa fel a szentanna-utcai igazán szép, aránylag kicsiny templomot, — sohasem hat annak meglátása úgy a római katolikus hívőre, mint a komor egyszerűséggel imponáló nagytemplom a református vándorra. Akármilyen dús javadalmaszása a debreczeni prépostkanonok plébános állása és akármennyire részesül legmagasabb kitüntetésekben, sohasem lesz olyan varázsos, olyan csábító eszmény a római katolikus kispapnak, mint amilyen a kálvinista theologusnak az, hogy a Méliusz Péter, Buday Ézsaiás, Révész Imre, Révész Bálint, Könyves Tóth Mihály utóda lehessen.

Ezért nem tarthat számot, akár van, akár nincs Debreczenben püspöke a reformátusoknak (— hiszen a reformátusok püspöke úgyis csak az egyenlők elsője —), a római katolikus kis prépost arra, hogy a lelkipásztorok közt a vezető ő legyen. A római katolikus egyháznak még ma is sok tekintetben kedvezményezett helyzetében nehéz ezt ezen egyház papjának elfogadni, de a hivatás jól betöltése mégis ennek az igazságnak a belátásától függ. Még sokan vagyunk, kik jól emlékezünk arra az általános, igaz és mély tiszteletre, mellyel Debreczen város egész közönsége Huzly és Szakszóc prépostokat körülvette. Mert az Úr intésének engedve, szelídek voltak, mint a galamb és okosak, mint a kígyó. Mert sem az egész város társadalmi életének központjává nem akarták magukat tenni, sem egyházi szolgálatuk

szük körére nem szorítkoztak. Mert mindenki, aki közelükbe került, tapasztalta, hogy a Krisztusnak igazán hűséges, nem magamutogató, böles és szerető lelkű szolgálói voltak.

Debreczenben és mindenütt, a Krisztus különböző egyházainak számos feladataik vannak. Nem arra gondolunk, amit e közös munkálkodás céljaul többnyire kitűzni szoktak. Mi ezt a közös, egyetértő, szerető munkásságot nem valaminek elrombolására, hanem az építésére, — nem valami gyűlölködésre, hanem szeretetre irányulónak szeretnők. Mi óhajtanók, hogy az Isten országának emez építésében egyetértő, vállvetett munkával tudjanak dolgozni a keresztyén egyházakkal együtt a nem keresztyén hiten levők is. Sőt szeretnők, hogy Krisztus szolgálói úgy tudják ezt a munkát irányítani, hogy annak akarva, nem akarva részese legyenek a hitetlenek és Istentagadók is. Mert mi azt gondoljuk, hogy a keresztyéni munkának nem valami ellen, hanem valaminek a *megjavítására* kell irányulni.

Győzzön a jobb! Ez legyen a jelszó és ebben a törekvésben egyesülve dolgozzék, áldozzon együtt mindenki, aki Istent s emberi szeret.

Ebben a munkában találja meg a helyét s legyen áldott és áldásthozó Debreczen új prépost-plébánosa.

Világi.

Közélet

Istentisztelet előtti éneklés.

Főtiszteletű és méltóságos püspök úr a Hivatalos Értesítőben a n. t. esperes urakhoz intézett körlevelében a következőket rendeli el: „Egyházkerületi közgyűlésünk 519—1918. sz. a. hozott határozatára utalással felkérem nagytiszteletedet, hogy méltóztassék a lelkészek és a presbiteriumok figyelmét felhívni arra, hogy a több helyen még ma is szokásos, sokszor valóban botránkoztató, majdnem minden esetben izléstelen s a templomi áhítat felköltésére vagy növelésére egyáltalában nem alkalmas istentisztelet előtti éneklést tapintatos módon megszüntetni, ahelyett inkább a korábban érkező híveket a magokkal viendő zsebbiblia, vagy az énekeskönyvben található imádságok csendes áhítatot keltő olvasására szoktatni igyekezzék“. Eddig a körlevél. Egyházkerületi határozat, bele kell nyugodni, habár talán a konventre vagy zsinatra lehetne e határozat ellen felebbezni? Mert híveink legtöbb részénél nagy feltűnést fog kelteni ez az egyházkerületi határozat, melyet azok nem fognak hozsánna kiáltással fogadni; sőt nemesak nagy visszatetszést szül, kelt, hanem méltatlankodni is fognak e miatt és a határozatnak, félő, hogy több helyen nem fognak engedelmessé válni, s ha erőszakolni fogják a dolgot, biz' ez nem jót fog szülni. Híveink konzervativizmusát megtörni nem tanácsos oly esetben, midőn azok régi vallásos szokásukhoz mereven ragaszkodnak. Ilyen régi, szerintem helyes vallásos szokás az istentisztelet előtti éneklése a hívek-

nek. Ha rendelet volt ez hajdan, helyes rendelet volt. Ha csak szokásból jött be, annál szebb; a vallásos érzés hű nyilvánulása volt ez. Eltörölni nem lehet, illetve lehet, de nem szabad. Az egyházkerület érve nem egészen helyes, csak akkor, ha az, mely miatt az eltörlés hozatott, nem orvosolható. A bajt orvosolni kell. Lehet is. Az ének gondosabb, jobb tanításával. Ami a vallásos érzést előmozdítja, azt eltiltani nem szabad, de nem is tanácsos, mert ez által híveinket vallásos érzületükben sértik meg. Mit szólanátok e határozathoz ti, már néhai, volt öreg h.-m.-vásárhelyi egyháztagok, kik nyár elején már reggeli 8 órakor a református ó-templomban, tehát jóval harangozás előtt, felváltva kezdték el és nyújtották az énekeket a templomban? Ha élnének. — Mit szólanak most is sok egyházközsegekben az egyháztagok, ha megtudják, az istentisztelet előtti éneklés eltörlésére? Nem hinnék el, hogy az megtörténhetett. Népünk szeret énekelni. Több egyháztagtól hallottam már, hogy azért is szeretnek templomba járni, mert kedvükre kienekelhetik magukat. Az ajánlt mód, hogy t. i. az énekeskönyv mellett zsebbe hordható bibliát vigyenek a hívek magukkal, nehezen és nagyon sokára várnék be. De teljes figyelemmel harangozás alatt és a templomba folyton jövők kopogása, esetlegesen egymást a beüléskor lökdösése miatt nem is lehet az imát és a bibliát buzgón olvasni. Az istentisztelet előtti éneklést nem eltörölni kellene, sőt ahol nincs meg, be kellene azt hozni. Mert ha eltörölnék, akkor nem fogunk többé ilyen feltő szavakat hallani a presbiteriumban, hogy: ma holnap nem lesz ember, ki a templomban istentisztelet előtt az éneket elkezdje és nyújtsa; nem lesz már feltékeny senki azért, mert nem szabad senkinek elkezdeni az éneket harangozás előtt és alatt. Természetesen az énektanítás ha meg lesz is az iskolában, de ettől a kis, de naponként sokra menő énekgyakorlattól elesnek az iskolások is, mert nekik sem szabad a templomban elkezdeni harangozás ideje alatt az éneket és nyújtani, mint megvolt ez több egyházban, hétköznapokon, hol ma int Sarkadon, ezelőtt 42 évvel harangozás alatt felváltva, a fiúk és lányok kezdték és nyújtották az éneket. Nem a rendes istentisztelet megkezdése, a harangozás alatti éneklést kell eltörölni, hanem az énektanításra kell legnagyobb gondot fordítani. Ha jól tanítják az éneket, nem fognak a hívek botrányosan énekelni. A kántor vezetése nem bizonyítja legtöbb helyt azt, hogy csak a kántor vezetése alatt énekelhetnek jól a hívek; hiszen még most is vannak híveink között olyan jó énekesek, kiknek vezetése alatt csak olyan jól énekelhetnek a hívek, mintha a rendes kántor vezetné őket. Sőt volt, van és lesz eset, hogy az ifjú kántorokat kell itt-ott ének közben, hogy helyre igazítsa a bevonuló kántor. Igen okos és helyes gondolat volt az, amikor kitalálták, azt: hogy rendes istentisztelet kezdése előtt néhol harangozás közben sőt az után is énekeltek a hívek a templomban. Ha vannak oly egyházközsegek, melyek templomában skandalummá változik a nem kántor által vezetett éneklés, az a tanító-kántorok hibája, mert nem jól tanították az éneket. Már fentebb jeleztem, hogy az imázót, biblia olvasót zavarja a harang hangja, a templomba jövők kopogása, de az éneklőket egyik sem zavarja. Ami a vallásos buzgóságot növeli, erősíti, azt elhagyni, mással helyettesíteni nem kell. Népünk az énekléshez van ilyenkor szokva, azt eltörölni nem kellene. Ajánlani lehet nekik, hogy imádkozzanak a harangozás alatt és olvassanak bibliát, aki pedig jobban szeret énekelni: énekeljen. Lehet, hogy ily ajánlat mellett a harangozás alatti ének-

lés kimegy szokásból idővel, egyfelől azért, mert az énektanítás oly gyarló lesz, főként az állami iskolákban, hogy nem lesz, aki elkezdje az éneket a templomban harangozás alatt, másfelől azért, mert végre is némelyek kénytelen-kelletlen engednek az ordrenek; mások pedig hozzászoknak. Eddig, ismétlem, féltünk, hogy az ének gyenge tanítása miatt nem lesz maholnap ember. ki harangozás alatt el tudja kezdeni az éneket és tudja vezetni; most már nem kell féltünk, ha nem is tudja senki, a kántoron kívül elkezdni az éneket, mert úgy sincs arra szükség többé. Az exercitium fecit virum, az énekkérdésre vonatkozólag meghalt elv. De ki fogja ezután falusi helyen helyettesíteni a kántort betegsége, vagy távolléte esetén; az éneket senki sem fogja tudni vezetni. A papnak kell majd azt is végezni.

Nyesegecsük, csak nyesegecsük le tovább is azokat az egészséges vallásos hajtásokat kultuszunkból; csak tovább, nem jó következménye lesz annak. Az újítások behozatala nálunk rázkódtatással szokott járni, ez is azzal fog járni. Ne bolygassuk a régi vallásos színezetű szokásokat, melyek népünk véérébe átmentek s a vallásos buzgóságot ébrentartják, ápolják, sőt azokat, ahol nincsenek meg, tegyük kötelezővé. Dixi et salvavi animam meam.

Sófalvy.

Külföld

Apró képek

a bázeli református theologiai Alumneumból.

Most, amikor a lelkészképzés és nevelés kérdése ismételten előtérbe lépett, szívesen emlékezem vissza a művelt és szép Svájca s a bázeli Alumneumra, hol 1916-ban három hónapos nyári semestert töltöttem. Először nagyjából az Alumneum külsejét és belsejét, majd az életmódját írom le, hogy azután pontos napló följegyzéseim nyomán, melyeket mint lelki fotografiákat naponként esti csendességben hívtam elő, — előadjak eseteket, jelenségeket, melyek jellemzőek az Alumneumra és diákjaira. A theologusok jelleme természetesen nem csupán az Alumneum hatása alatt alakul, hanem az egyetem, egyesületek, a sokképen differenciálódott városi élet, a távolabbi barátok és család befolyása következtében is. Tehát ez a kapcsolat is a dolgomhoz tartozik. Remélem, nem lesz kár, ha saját magamról is szólok néha, mert hiszen én is ott voltam velük és az életem egy semesteren át összesűrűdött az övékével.

A Hebelstrasse 17. alatt van az Alumneum régi, kétemeletes épülete. Az ablakokon földszinti, utcára néző, régimódi vastáblák. Csak az avatottak tudják úgy megnyomni az ajtókilincset, hogy nyíljék, aki nem tudja, csengessen be. Egyszerű kis előcsarnokba lépünk, ahonnan csigalépcső vezet föl a Hausvater lakásába; egyenesen az udvarra, jobbra a társalgóba, balra az étkezőbe mehetünk. A jobb szárnyon vannak a theologusoknak a dolgozó- és hálószobái, a középső részt az előbb említett helyiségek, a Hausvater és családjának a lakása foglalja el jórésztben, a baloldalon van a konyha, a személyzet lakása stb. A ház berendezése régies, egyszerű. Minden két diáknak, többnek külön magának is, dolgozószobája van. Parkettes szobák kályhával, villanyvilágítással, ferdesíki íróasztalakkal, könyvvállvánnyal, ruhaszekrényvel, székekkel; egyéb alig van benne. Ablakaik jobbára az udvarra nyílnak, lehet bennök nyugodtan dolgozni. A hálószobák szét vannak szórva a

jobbszárnyon, a földszinten és emeleten. Igen egyszerű három vagy négy faágy van benne szalmazsákkal, tollpárnákkal és nagy dunyhákkal, egy pár szék, mosdószekrény mosdótálakkal, friss víz poharakkal; talán egyéb semmi. A társalgóban asztalok, székek, két pár-nyezott, fekete divány, harmadik kemény ülésű; van zongora, harmonium, sakk, sokféle lap. Étkezőben hosszú, patkóalakú asztal 20—24 személy számára, másik oldalon kisebb asztal a Hausvater és családja számára; még székek s ennyi a berendezés. Külön fürdőszoba nincs, de a városban olesó fürdő van.

Jóllehet az intézet a belvárosban van, szép nagy kertudvar tartozik hozzá. A telek körülbelül téglalakú s hosszában nyúlik el két utca között, elég forgalmas mindenik. Mind a két kijáratot rendesen használtuk. Szép nagy fák, gondozott utak vannak az udvaron, a széleken bokrok. Van játszótér, melyen krosketet szoktak játszani, ott van felállítva nyújtó és korlát. Hátrább van egy kuglipálya egy filegoria előtt. Vagy három helyen, úgy sarokban, bokrosabb helyen vas kertiasztalok és székek vannak. Virágágyak is vannak, naposabb helyen szép pázsit; ribizlibokrok stb. A szép nagy teleket magas áron kérik, lehet, hogy nem is sok idő múlva hatalmas épületet emelnek rá.

Reggel hat órakor csengetés van, ekkor kell felkelni. Nem sok idő múlva (10—15 perc) megjelenik a szénior is, hogy személyesen buzdítsa felkelésre a diákokat. Vannak, akik korábban is felkelnek, de némelyek csak épen a reggelire tudnak gyorsan összeszedelőzködni (1/27), ahol pontosan meg kell jelenni. Minden étkezés imádsággal kezdődik és végződik. Reggelire tej, kávé, péksütemény és kenyér van feltéve, cukor azonban nincsen hozzá. Mindenki maga tölt magának s eszik, amennyit akar. Kétszer egy héten a Hausvater 7—8-ig biblia órát tartott, hol a görög szövegből (Nestle) fordítottak és magyaráztak. Rám nézve nem volt nagy jelentősége; inkább a reggeli csendes órát tartottam meg addig a szobámban. Már kilenc órakor betettek a társalgóba az asztalra friss kenyeret tíz órára, sokszor volt mellé gyümölcs is téve, vagy sonkás-vajas zsemlye; olykor csokoládé darabkák stb. mindenkinek külön. Ki mikor jött haza, ott találta és ehetett. Ebédre is, mint minden étkezésre, csengetéssel jeleznek; rendszeren összegyülekeztünk már előtte és a szénior „los!” uwehet kiáltással bevezetett az étkezőbe. Rendszeren három fogás étel volt. Igen jóízű és kielégítő koszt. Azt mondták ugyan, háború előtt még jobb volt. Szombaton, vasárnap négy fogás. Olyan gondosan ki volt számítva, hogy ha egyik fogás egyszerűbb vagy gyöngébb volt, kipótolta a másik. Nem volt valami különös eltérés a magyar úriházak kosztjától. Érdekes, hogy a Hausvater mindig maga vágta föl az egy darabban behozott főtt húst vagy sültet. Szeszies italt egyáltalában sohasem kaptunk. A kenyeret feketehajastól eszik meg, ami nekünk magyaroknak kissé szokatlan volt. Az ebédnél fesztelen társalgás folyik, a Hausvater, ki családjával egy másik, kisebb asztalnál eszik, szintén szokott beszélgetni a diákokkal. Ha valaki elkésik, lábsúrolással adják tudtára maguk a diáktársak, hogy késedelmekedését helytelenítik. A Hausvater elfogadja a mehetséget, mégis tartózkodik mindenki a késéstől. Van idő kényelmesen megenni az ebédet, sőt utána is van egy pár perc a társalgásra. A szénior imádsága után, egyszerű főhajtással köszönve, eltávoztunk. A legnagyobb rész megv játszani. Rendszeren nagy buzgalommal vertük a kuglibokokat egy óra hosszáig — krétával felírásra. A vesztes-csoport köteles volt a bábokat és

*

golyókat helyére vinni a győztesek „einpacken!“ diadalkiáltásai közben. Mások kroketeztek vagy tornáztak, némelyek kifeküdtek a napra a fűbe és ott cigarettáztak, vagy pipázgattak. Majd mindenki megy a dolga után. $\frac{1}{24}$ órától kezdve az étkezésben már ki volt téve a meleg tej, kávé és kenyér az ozsonnához. 6 óráig mindenki akkor kávézhatott, mikor akart és annyit, amennyit akart. Néha kakaó volt feltéve. Vasárnaponként az ozsonnához vaj és gyümölcsíz is voltak. — Vacsora megint közös, ugyanesak jóízű ételekkel; néha még utána is, mikor már szétoszoltunk, összecsengetik a diákokat egy kis gyümölcsre vagy édességre. A vacsora végeztével a Hausvater szokott valami (rövid) szép és építő elmélkedést felolvasni. Ha valaki este valahova akar menni, vacsora után a Hausvatertől kér kapukulcsot, de azt nem mondják, hogy hova mennek. Egész csomó kules van készletben erre a célra. Akik otthonmaradnak, annyi ideig maradnak fenn, ameddig jónak látják.

Az Alumneum házirendjét nem volt nehéz megtartani. A jelenlegi Hausvater: Pfarrer Jakob Wirtz még fiatal 35 év körüli férfi, nőtlen s nővérel s egy másik közeli rokonleánnyal látják el az intézet vezetését. Már jól bent voltunk a semesterben, mikor a házi szabályokat felolvasták. Szinte meglepett, milyen udvarias, előzékeny kommentárokkal kísérte a szenior felolvasását. Hogy ez ezért helyes így, az meg azért; a célunk az, hogy minél jobban érezzük magunkat, hogy ezt az egészet mi örömmel ismerjük el erkölcsi kötelességünknek stb. Pedig kiéreztem a Hausvater egész viselkedéséből, hogy szükség esetén erős eszközökkel rendelkezhetik és a jó magaviseletet és rendet okvetlen megkívánja. Nagyon szabadoknak éreztük magunkat, mert a renchez szívesen alkalmazkodtunk, amellyel egyszerűen csak egy művelt ember kötelességének tettünk eleget, így aztán szinte semminemű korlátozást nem éreztem, de ama láthatatlan korlátok bizonyára keményen fogtak volna azonnal, mihelyt át akartam volna lépni. — Az új tagokat ünnepély keretében veszik fel. Olyan igazgató-tanács fele jelent meg. Egyik egy egyetemi theol. tanár, másik egy missziói felügyelő a missziói házból, harmadik egy nyugalmazott lelkész volt. Igen szép és mély tartalmú beszéd, kézfogás az új tagokkal és buzgó ima alkották a házi ünnepélyt. Az akkori kollegák mind németek voltak, az egyik bizonyos román fajú társunk kivételével — vagyis a svájciak; aztán a két cseh és négy magyar volt még ott akkor. A Hausvater is egészen német. A cseheket és magyarokat egyképen szeretik, de talán mintha a csehekkel szemben valami kis külön szimpatia is megnyilvánulna. Ausztria részéről üldözött protestánsoknak tartván őket. A svájciak a néhez svájci dialektusban beszéltek rendesen a Hausvaterrel is, azonban felhívta őket a szabályok felolvasásakor, hogy a más nemzetbeliek kedvéért az ő társaságukban az irodalmi német nyelvet beszéljék. Ők azonban, csak ha különösen odafigyeltünk, vagy kértük őket, beszéltek a Hochdeutscho.

Ha valaki könnyebb beteg volt, akkor a hálószobájában feküdt és a házbbeliek ápolták. Egyszer egyik magyar testvérünk beteg lett valami torokfájással és több napig feküdt. Nagyon gondos ápolásban volt része. A Hausvater sokszor megnézte, egyszer láttam, mikor maga vitte fel neki a vacsoráját (amelyhez majdnem kivétel nélkül mindig teát kaptunk. Egy másik társunk (svájci) súlyosan megbetegedvén, a városi kórházba ment, ahol szintén jó ápolásban volt része, tudtommal az Alumneum költségen.

A házbbeliek iránt való viselkedés mindig barátságos, udvarias volt. Figyelmességekkel voltunk egymás iránt. Emlékszem a Hausvater nővérenek születésnapjára, amikor virágcsokrot vettünk neki, viszont a társalgóban bőséges villásreggeli-volt süteményekből. Ha valamelyiknek a diákok közül születésnapja van, azt evidenciában tartják és megajándékozzák. Az előbb említett magyar barátunk kapott pl. egy csomó cukorkát és egy szép ezüst kávéskanalat. Husvétra kaptunk mindnyájan egy-egy csinos kis kosárkában cukrot s cukortojásokat. Egyszer volt egy háziestély, amikor a vacsora után a társalgóba mentünk, ott volt cigaretta, szivar bőségesen, volt aztán szörp, gyümölcs, tészta. Szesz ital nem volt. Vidám társalgás folyt, majd tudományosabb témákra is rákerült a sor, beszélgettek a háborúról, újjászületés kérdéséről; s többnyire a Hausvater vezette a beszélgetést nagyon konciliáns modorban s a diákok meglepő módon intelligensen nyilatkoztak különböző dolgokról. A háziak figyelmének egyik megnyilvánulása volt az is, hogy kaptunk (akkor ketten) a székünkre csinos ülőpárnát a szobánkba.

A cselédség mindig tisztelettel köszönt, különben nagyon tartózkodó volt, ami szigorú parancsban lehetett kiadva, mivel nőcselédség volt; viszont minket is felhívtak a barátságos bánásmódra. Egyszer ajándékol, ami úgy látom szokászerű volt, Trinkgeldet gyűjtöttek össze a cselédeknek, amire ugyan én is adtam, de jobbnak tartanám, ha elhagynák.

Dancsházy Sándor.

(Vége köv.)

Halottaink.

Érsékújvári Ujváry István ny. romániai esperes, a Ferencz József-rend tiszti keresztjének és az I. Károly román király jubileumi érmének tulajdonosa a múlt hóban Marosludason elhunyt. Gazdag közéleti tevékenység s áldásos egyházi működés dícséri és áldja emlékezetét.

Brück Gyula a debreczeni városi zeneiskola kiváló tanára s Debreczen zenei kulturájának sokoldalú munkása, előmozdítója f. hó 9-én jobblétre szenderült. Emlékét a református zenekedvelők közül is többen kegyelettel őrzik.

Különfélék.

D. Raffay Sándor püspöki beiktatása. F. hó 5-én délelőtt avatta evangélikus püspökké D. Raffay Sándort a budapesti Deák-téri templomban a bányai ág. h. ev. egyházkerület. A fölavatási ünnepélyen képviseltette magát a kormány, a székesfőváros, Pest vármegye, a református egyetemes egyház s magától értetődőleg az összes ág. h. ev. egyházkerületek. Az ünnepélyes aktus keretében az új püspök székfoglaló beszédet tartott, melyben a mai kor újjászületéséről a köv. nagyszabású kijelentéseket hangoztatta: „Meggyőződésem, hogy új, nemesebb, igazabb, érdekesben tisztultabb, emberi jogokban és méltányosságban gazdagabb társadalmi életre van szükségünk... Meggyőződésem, hogy a Krisztus evangélio-

mában rejlő isteni és emberi igazságok beoltása nélkül nem érhetnek célt azok, akik a mai csödbe került erkölcsi értékek és avult szokások korhadó pilléreire nyugvó társadalom újjáteremtésén fáradoznak. Meggyőződésem, hogy célhoz csak a Krisztus evangéliomából kiáradó emelkedett életfelfogás juttathatja az emberiséget." A mindenre kiterjeszkedő nagy koncepciójú program megvalósításához adjon a kegyelem Istene az ő kiválasztott szolgájának erőt, ihletet, s működése nyomán egyházának boldog felvirágzást, lelki megújodást!

Püspök urunk a fronton. Főtiszt. Dr. Baltazár Dezső püspök úr f. hó 10-én reggel, mint a református tábori lelkész felfelügyelője, az olasz front meglátogatására utazott. Kíséretében lesz Csikesz Sándor, tábori lelkész. Kívánjuk, hogy ez oly szükséges út katonai hiveink lelki gondozása s annak ellenőrzése és bölcs irányítása terén teremje meg gazdag gyümölcsöt s püspök urunk az előrelátható fáradozásokból mindnyájunk igaz örömeire térjen vissza jó egészségben, békességben, a legfelelőbb benyomásokkal.

A lelkészképesítő (II) vizsgára jelentkezők okmányait (első lelkészképesítő oklevél, esperesileg megerősített (szolg. biz.) a szabályzat vonatkozó §-a szerint **előzetesen** és sürgősen küldjék be az egyházkerületi főjegyzői hivatalba (Kiss Ferenc, Hajduböszörmény) s személyesen szept. 26-án d. e. 8 órakor jelentkezzenek az egyházkerületi levéltári hivatalban. Püspök úr távolléte miatt a szokásos tisztelgő látogatás elmarad.

A fogarasi lelkészválasztás tanulságos példája. Az erdélyi határszéli Fogaras egyházközségben nagy eset történt. A hívek egyező akarattal ráruházták lelkészválasztási jogukat az erdélyi egyházkerület püspökére, hogy a viszonyok s az emberek kellő ismerete mellett ő nevezzen ki lelkészt a híveknek. A püspök élvén a gyülekezet által ráruházott megtisztelő joggal, kinevezte Ignác László kovásznai lelkészt, orbai esperest első pappá. Amily öröndetes és megnyugtató Ignác László kartársunk előléptetése a régi nemes eklézsia papi állomásába, époly tanulságos s adott helyzetekben követésreméltó a fogarasi gyülekezet példaadása. A gyülekezeten s új vezérén sokasodjék meg Istennek áldása!

A máramarosszigeti jogakadémián a nyári pót-szemesztert befejezték. *Alap- és államvizsgák szeptember 3—5-ikén voltak.* Szeptember hó 4-től megkezdődtek a beiktatások és beírások az őszi félévre. A beiktatási összes díjak 30 koronát tesznek ki. A végleges és teljes *beírás* csak azok számára lehetséges, akik igazolni tudják, hogy októbertől januárig az akadémia székhelyén fognak tartózkodni. *Kalónáknak* tehát legalább 10 heti tanulmányi vagy más című szabadságot kell kieszközölniök, avagy máramarosszigeti helyi szolgálatot. E végleges be-

íráshoz, legkésőbb október 16-ig, személyes megjelenés, a fenti díjakon felül 50 korona tandíj lefizetése s az indexnek a tanárok által való láttamoztatása szükséges. A félév érvényesítésére természetesen csak azok tarthatnak számot, akik az előadásokat karácsonyig valóban látogatják. A szorgalmasok kollokválásra nem köteleztetnek. További felvilágosításokat szívesen ad az akadémia igazgatósága.

Az O. R. L. E. választmányi gyűlése. Az Orle elnöksége f. é. október hó 5-én délelőtt 9 órára összehívta Budapestre a konventi székházba a lelkészgyeget választmányi ülését. A választmány, mint a „Lelkészeget” c. laptársunkból olvassuk, gazdag tárgysorozatot fog megtárgyalni s döntésétől függ, ha vajjon a rendkívüli nehézségekre való tekintettel az Orle közgyűlése is összeül-e, vagy nem.

Lelkészeget. Az adorjani református gyülekezet (nagybányai egyházmegye) lelkészi állását egyhangú meghívás útján Siető Pál kidei lelkésszel töltötte be. Istennek áldása sokasodjék meg a hívek s pásztorukon!

Debreczen új prépostja. A Groh Ferenc apátplébános Nagyváradra távoztával megüresedett debreczeni kis prépostságot Dr. Lindenberger János gyulai plébános nyerte el. F. hó 8-án volt az új prépost ünnepélyes bevonulása s hivatalos üdvözlése, másnap pedig veni Sanctéval ünnepélyes székfoglalása. Reméljük, hogy a kath. gyülekezet új debreczeni vezére a felekezeti egyetértés s békeesség ápolója lesz s ily reményben melegen köszöntjük s kívánunk működésében sok sikert és áldást.

Esperesválasztás. Az arad-békési ev. egyházmegye néhai Csepregi György helyébe D. Szeberényi L. Zsigmond békéscsabai lelkészt választotta meg esperesnek. A jó Isten megáldó és megsegítő kegyelme kísérje őt munkájában.

PÁLYAZAT.

A szalacsi református egyház pályázatot hirdet II-ik fitanítói állásra.

Javadalom: 1. Készpénz az egyház pénztárából évnegyedi előleges részletekben 600 K. 2. Háborússegély az egyház pénztárából havonként 50 K. (Ez jan. 1-től valószínűleg emelkedni fog.) 3. Lakás, kerttel. 4. Megfelelő államsegélyek.

Kötelesség: Az I—II. fiúosztály, esetleg más osztályok tanterv szerinti tanítása. Énekvezér akadályoztatása esetén a templomi és temetési szolgálatok végzése.

Pályázati határidő október 5. Az állás azonnal elfoglalandó.

Szalacs (Bihar vm.), 1918 szept. 9.

Hegedüs Albert,
református lelkész.

Pályázat.

A túrterebesi református egyház helyettes tanítói állásra pályázatot hirdet. Fizetése: havi 80 korona és az államtól nyert összes segélyek, 1 öl tüzi fa. Továbbá az egyház presbiteriuma évi 1200—1400 korona külön mellék jövedelemért szavatol. Pályázati határidő szeptember 20.

Túrterebes, 1918 szeptember 2.

Horváth Pál,
református lelkész.

Pályázat.

A mezőladányi református egyházközség pályázatot hirdet kántor-tanítói állásra.

Fizetés: 1. Egyházpénztárából 100 korona. 2. Kertvátság 20 korona. 3. Állami fizetés kiegészítés. Énekvezetésért 10 mázsa gabona. 1 kishold és 741 öl szántó föld. Stóla.

Kötelesség: az I—VI. vegyes osztályok és ismétlősök tanítása, a kántori teendők végzése, lelkész akadályoztatása esetén lelkész helyettesítése és presbiteri jegyzőkönyvek vezetése.

Pályázati kérvények szeptember 30-ig, Református lelkészi hivatal Mezőladány, u. p. Tornyospálcza, Szabolcs megye címre küldendők.

Állás választás után azonnal elfoglalandó.
Mezőladány, 1918 szeptember 3.

Presbiterium.

PÁLYÁZAT.

A bátyui református egyház énekvezéri és valótanítói állására pályázatot hirdet.

Javadalom: 1. Lakás természetben, a hozzátartozó kerttel, amely 802 □-öl; 2. 15 kat. hold 1434 □-öl szántó föld és 4 kat. hold 1105 □-öl kaszáló; 3. készpénz 800 K évnegyedenként az egyház pénztárából előre fizetve; 4. vallástanításért az állami iskolától 180 K; 5. stóla.

Kötelesség: Istentisztelet alkalmával énekvezetés orgonán; lelkész akadályoztatása esetén, valamint úrvacsora osztásakor délután istentisztelet végzése; az állami iskolában vallás- és énektanítás; énekkar szervezése és vezetése s általában mindazon teendők végzése, amelyeket az egyházi törvény kötelességévé tesz és az egyház érdeke megkíván.

Megjegyzés: Ha a mostani kántori lakhelyre egyéb célra szüksége lenne az egyháznak, jogában áll a kántor részére más alkalmas lakást adni kerttel együtt.

Pályázat folyó év október hó 5-ig adandó be a református lelkészi hivatal címére.

Az állás választás után azonnal elfoglalandó.

Bátyu, 1918 szeptember hó 5.

1—3

Presbiterium.

Megjelentek !!**WOLHYNIÁBAN.**

Irta **Göde Lajos**, szekszárdi ref. lelkész.
Ára 6 korona 50 fillér.

Papi dolgozatok X. kötet.

Alkalmi egyházi beszédek. Irta **Jánosi Zoltán**.
Ára kötve 10 korona.

IMÁDSÁGOK.

Bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre.

Irta: **F. Varga Lajos**.

I-ső kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

II-ik kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

Portóra egy-egy könyvre 50 fillér küldendő.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irodalmi kiadóhivatalában

DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete

bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők utbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelekében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összforgalma 80.000.000 korona volt.

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági berendezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbb tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESÍTŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6190—1918. sz.

Körlevél valamennyi kebelbeli elemi iskola és tanintézet tekintetes igazgatójának.

Tekintetes Igazgatóság!

A nagym. vallás- és közokt. miniszter úrnak 5360—918. eln. sz. alatti intézvénye alapján alább közlöm a tanulóifjúságnak a gyógynövények gyűjtésében való közreműködésére vonatkozó rendeletét tudomás és alkalmazkodás végett.

Tisztelettel

Debreczen, 1918. aug. hó 31-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

5360—918. eln. szám.

Igen sürgős!

Valamennyi mindennapi és ismétlő elemi, tanonc, polgári, felsőkereskedelmi- és felső leányiskola gimnázium és reáliskola, tanító, tanítónő- és ovónőképzőintézet vezetőjének.

Hivatali elődöm múlt évi április hó 26-án 5420. eln. szám alatt az iskolákat gyógynövények gyűjtésére hívta fel.

A honvédelmi miniszterium Hadsegélyző Hivatala tájékoztatásából örömmel értesültem arról, hogy az iskolák teljes buzgalommal eleget tettek e felhívásnak s hogy gyűjtésük igen szép, a megelőző év gyűjtését felülmúló eredménnyel járt. Ez alapon bizton remélem, hogy az iskolák e gyűjtő akciójának fokozott mértékben sikerült a gyógynövény-ügy jelentőségének felismerését a társadalom széles köreiben elterjeszteni s hogy ismét közelebb jutottunk azon cél megvalósításához, hogy a gyógynövények iránt való szükségletünket hazánk gazdag gyógynövényanyagával kielégíteni tudjuk.

Ezért arra kérem az iskolákat, hogy a gyógynövények és más gyógyanyagok gyűjtését a folyó évben is erélyesen indítsák meg s igyekezzenek tapasztalataik felhasználásával mentő nagyobb eredményt elérni.

A gyűjtés, szárítás és elszállítás elveire vonatkozóan az 1916. évi május hó 17-én 6580., továbbá a múlt évi április hó 26-án 5420. eln. szám alatt körrendeletekben foglaltak, valamint az utóbb említett rendelettel megküldött útmutatás az irányadó. Azon iskolák amelyeknek a múlt évi 5420. eln. számú rendelettel kiadott útmutatás nem áll rendelkezésükre, forduljanak a Hadsegélyző Hivatalhoz, mely azt részükre díjmentesen megküldi.

Azt, hogy a gyógynövények értékesítéséből származó bevételnek a háborúban elesett tanítók- és tanárok özvegyei és árvái javára fordítandó $\frac{1}{5}$ része mily összeget tesz ki, a Hadsegélyző Hivatal által a gyógynövények teljes értékesítése után készítendő elszámolás alapján fogom közölni.

Budapest, 1918. évi augusztus hó 8-án.

Gróf Zichy János s. k.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6189—1918. szám.

Körlevél valamennyi kebelbeli elemi iskola és tanintézet tekintetes igazgatóságának.

Szíves tudomás és további intézkedés végett az alábbiakban közlöm a vall. és közokt. miniszter úrnak f. évi aug. hó 8-án 6334. sz. alatti a szederceserje, szá móca és málnaleveleknek a hadsereg céljaira való gyűjtése tárgyában kelt rendeletét.

Tisztelettel vagyok:

Debreczen, 1918 aug. hó 31-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

6334—1918. eln. szám.

Igen sürgős!

Az elemi (mindennapi és ismétlő) népiskolák, gimnáziumok, reáliskolák, felső kereskedelmi, felső leány, polgári fiú- és leányiskolák, elemi iskolai tanító- és tanítónőképző és ovónőképző intézetek vezetőinek.

Hivatali elődöm múlt évi szepteméer hó 24-én 16,551. el. szám alatt az iskolákat szederceserje-, szá móca- és málnalevél gyűjtésére hívta fel, mely felhívásnak az iskolák tekintélyes része elismerésreméltó buzgalommal tett eleget. Az így gyűjtött anyagot a Szederceserjelevél Gyűjtő és Feldolgozó Katonai Állomás dolgozta fel és bocsátotta a hadsereg rendelkezésére.

A hadseregnek azonban állandóan nagymennyiségű, teapotló anyagra van szüksége s ezért felhivom az iskolákat, hogy a szederceserje-, szá móca- és málnalevél gyűjtéséhez jelen felhívásom vétele után ismét teljes erővel fogjanak hozzá s folytassák azt nem lankadó kitartással. Az iskolák gyűjtő munkáját állandóan figyelemmel fogom kísérni s esakis kivételes és nyomós okot fogok a gyűjtéstől való tartózkodás igazolásául elfogadni. Meg vagyok azonban győződve arról, hogy az iskolák átértik a szóban forgó gyűjtés jelentőségét, s hogy a magyar ifjúság meg fogja mutatni, hogy a háború ötödik esztendejének küszöbén komoly, odaadó és becsületés munkát fog végezni.

Hogy az iskolák gyűjtő munkájáról pontos tudomást szerezzék. — úgy mint a múlt évi gyűjtés alkalmával — jövő év január 10-ig minden iskola, akár gyűjtött, akár nem, jelentést tesz közvetlen felügyelő hatóságához (kir. tanfelügyelő, főigazgató), ha nem gyűjtött, ennek okairól, ha gyűjtött, a jövő évi január hó 1-ig gyűjtött anyag mennyiségéről, a gyűjtésben részt vett tanulók számáról, a gyűjtést vezető tanítók, tanárok nevével s a gyűjtés céljából szervezett kirándulások számáról. A kir. tanfelügyelő, főigazgató foglalják össze kimutatásba tankerületenként külön azon iskolákat amelyek gyűjtöttek s azokat, amelyek a gyűjtésben nem vettek részt s e kimutatásokat jövő év február hó 1-ig hozzám terjesszék fel.

Egyébként a gyűjtés és szállítás módzataira a Szedereserjelevel Gyűjtő és Feldolgozó Állomásnak küldendő értesítésekre s a jutalmakra nézve is a hivatali elődömnök 16,551—1917. eln. számú rendeletében foglaltak az irányadók. Ezuttal még csak azt emelem ki, hogy csomagok és zsákok postán a Szedereserjelevel Gyűjtő és Feldolgozó Katonai Állomás címére Budapest, II. Debrői-ut 15. szám alá küldendők, ládák és nagyobb súlyú zsákok pedig vasúton teherárúként a Szedereserjelevel Gyűjtő Állomás címére, Budapest-Déli-vasút pályaudvarra feladandók.

Budapest, 1918. évi aug. hó 8.

Gróf Zichy János s. k.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6326—1918. szám.

Valamennyi főgimnázium tekintetes igazgatóságának.

A vallás- és közokt. miniszter úrnak folyó évi augusztus hó 14-én 137,862. szám alatt kelt leiratát, figyelembe vétel végett alább közlöm.

Tisztelettel

Debreczen, 1918. évi augusztus hó 31

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közokt. m. kir. minisztertől.

137,862—1918/V. szám.

Valamennyi tankerületi kir. főigazgatóságának.

A folyó tanévvégi érettségi vizsgálatokra vonatkozó jelentésekből kitűnt, hogy az érettségi írásbeli dolgozatok tételei nem voltak mindig megfelelőek.

A latin nyelvi tételeknél pl. megtörtént, hogy a kijelölt szöveg olyan kiszámított részlet volt, amely tárgyilag szoros összefüggésben állott a tanulók előtt ismeretlen előzményekkel, ami természetesen megnehezítette a szöveg megértését és lefordítását. Kívánatos ezért, hogy nemcsak az írásbelire, hanem még a szóbelire feladott szöveg is gondosan megválasszassék, hogy a tanuló munkája mesterségesen ne nehezítettessék, hanem ellenkezőleg mód és alkalom nyújtassék arra, hogy ké-

pességét minél jobban kifejthesse. Lehetőleg oly részeket választandók tehát — különösen az írásbelinél —, amelyek magukban véve megérthetők, kerek egészet alkotnak és nem tétélezik fel az előzmények teljes ismeretét. Ügyelni kell arra is, az esetleges zavar elkerülése végett, hogy a szöveg ne legyen kétféle kiadásból való.

A többi dolgozatnál, de különösen a magyar nyelvinél, sűrűn felhangzik a panasz, hogy a tanulók írásmódja nem elég gondos s a szaktanárok e tekintetben nem adják meg mindig a tanulóknak a kellő útmutatást. A külső csinosság, rendes írás, indokolt követelménye tekintetében még a leánytanulóknál is merültek fel kifogások. Az ékezetek helyes alkalmazásának érzéke sok helyt kezd a tanulóknál elmosódni. Egész iskolák növendékeinél tapasztalható pl., hogy az *ít* végű igéknél és különösen származékaiknál az *i* betűt, az *új* szó és származékainál az *ú* betűt következetesen röviden írják. Általánossá kezd válni pl. az is, hogy a *mert* vagy *mivel* kötőszóval kezdődő okhatározó mondatot az ifjak önálló mondatnak írják rendszerint előző kérdőmondat után, de e nélkül is. És mivel ily hibák alig javíttatnak ki, a használat mindig általánosabbá válik. Megszívlelésre méltó az is, hogy az írásjelek kitételeiben is nagy az ingadozás, hogy a mondat szerkesztés gyakran nagyon bonyolult, hogy az idegenszerű kifejezés és szerkezet használata még mindig sűrűn fordul elő.

A tanári testületek figyelme ezen észrevételekre nyomtatékosan felhívandó, mert fontos nemzeti feladat az, hogy gyermekeink a magyar nyelv szellemének megfelelően és világosan legyenek, képesek gondolataikat kifejezni.

A kir. főigazgatóságot pedig felhívom, hogy hivatalos látogatásai alkalmával is használjon fel minden alkalmat arra, hogy a tanulók magyar stílusban kifejező képessége a nyelv szellemének megfelelően fejlesztessék.

Budapest, 1918. évi augusztus hó 14-én.

A miniszter helyett:

Kazay János,
államtitkár.

PÁLYAZAT.

A nagyszántói református egyház I—VI. oszt. vegyes elemi iskolájának vezetésére és a hadbavonult kántortanítójának helyettesítésére oklevéllel bíró, esetleg nyugalmazott tanítót vagy tanítónőt óhajt alkalmazni. A tízhónapi iskolai évre fizetése: egy szobából álló lakás, az államtól nyerendő havi 80 korona és háborús drágasági pótlékon kívül a szülők által felajánlott 300 K.

Jelentkezések a nagykeresii lelkészi hivatalhoz szeptember 25-ig beküldendők.

Nagyszántó, 1918 szept. 26.

Az iskolaszék.